OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU İMPARATORLUKLARDA SOSYAL, EKONOMİK VE ASKERÎ DURUM

ORTA ÇAĞ'DA DÜNYA

İmparatorluklarda Sosyal, Ekonomik ve Askerî Durum

Roma İmparatorluğu ile savaşan Germen kavimleri, Kavimler Göçü yaşanırken de birlikte hareket etmiştir.

Soylu bir kökeni olmayan Germen kralları, Roma İmparatorluğu'nun eyalet yönetim sistemi gibi bir idari yapı kurmuştur. Bu eyaletlerin başında valiler görevlendirilmiştir. Eyaletlerden daha küçük yönetim birimleri kontlar tarafından yönetilmiştir. Her eyaletin kendi ordusu olup bu orduların her birine kumanda etme görevi de bir düke verilmiştir. Bu düzen, zamanla Avrupa'da feodal sistemi ortaya çıkarmıştır. Krallar, meclislerinde kontlarla kilise temsilcilerine danışarak karar almıştır. Kontlar, imparatorun tebaasını ruhban sınıfına itaate zorlamış, din adamları da halkı kontların yerel iktidarına tabi olmaya çağırmıştır. Ruhban ile soylular arasındaki birlikte yaşama geleneği, zaman içinde kökleşmiştir. Bu durum feodalizmin ve dogmatizmin Orta Çağ boyunca Avrupa'da egemen olmasını kolaylaştırmıştır. Bizans İmparatorluğu'nda hayat ve geçim tarzı ticarete dayanmaktadır. Çin ve Hindistan'dan gelen ticari ürünlerin Avrupa'ya sevk edilmesi, Bizanslı tüccarlar sayesinde olmuştur. Çin-Bizans ticaret hattının geçtiği yollar üzerinde hüküm süren Sasaniler, Bizans'ın ekonomik çıkarları açısından stratejik bir konuma sahiptir.

İpek ticareti Bizanslılar ile Sasanileri karşı karşıya getirmiş ve Bizans İmparatorluğu, Sasanilere karşı Türklerle ittifak kurmuştur. Sasani Devleti'nde ise ekonomi, topraktan alınan vergilere dayanmaktadır. Bu vergiler ile genellikle liman, köprü ve konaklama yeri gibi ticarete hız kazandıracak eserler yapılmıştır. Ayrıca vergilerle ordunun ihtiyaçları ve savaş masrafları da karşılanmıştır. Sasaniler, gelirlerini artırmak için üreticiyi destekleyen yasalar çıkarmış, zaten geniş olan ticaret ağını daha da büyütmüştür. Ayrıca Hint Okyanusu'nda, Orta Asya'da ve Güney Rusya'da uluslararası ticarete egemen olmuşlardır. Bu kadar geniş bir coğrafyada hâkimiyet kuran Sasani Devleti'nde, Perslerdeki satraplık sistemine benzer daha merkezî bir eyalet sistemi uygulanmıştır.

Moğol İmparatorluğu'nun merkezi konumundaki İç Asya'da iklim şartları tarım için elverişli değildi.Bu nedenle tarımla neredeyse hiç uğraşılmamış, halkın ana geçim kaynağı hayvancılık olmuştur. Hayvanlar için otlak arayışları sonucunda Moğollar, konar-göçer bir yaşam tarzını benimsemiştir. Ekonomileri her ne kadar hayvancılığa dayansa da yerleşik topluluklar ile ticarete önem vermişler, özellikle de canlı hayvan ticareti yapmışlardır. Cengiz Han, Celaleddin Harezmşah ile görüşmesi sırasında, "Dünyanın imarı ticaretle olur, onun için aramızdaki ticari münasebetleri geliştirelim." demiştir. Orta Çağ'da kurulan devletler siyasi güçlerini sadece ekonomik faaliyetlerle değil güçlü ordular kurarak da sağlamıştır. Bizans ordusunun asıl gücünü, eyalet birlikleri oluşturmuştur. XI. yüzyılın ikinci yarısında ise ücretli askerler ordunun aslî unsuru hâline gelmiştir.

Bizans ordusunda İngiliz, Frank, Norman, Bulgar, Gürcü, Peçenek, Kıpçak, Uz gibi ücretli askerler görev almıştır. Bizans, Sasani ve Moğol imparatorluklarının orduları da güçlü, düzenli ve disiplinlidir. Bizans ordusunun çoğunluğu paralı askerlerden oluşurken Moğol ordusu gönüllü birliklerden oluşmaktadır. Moğol ordusu, Mao-dun (Mete Han)'un geliştirdiği onlu teşkilata uygun olarak on, yüz, bin ve on bin şeklinde bölümlere ayrılmıştır. Moğol ordusu hafif süvari birliklerinden oluştuğu için hızlı hareket kabiliyetine sahip olup bölükler hâlinde harekete geçebilmektedir. Birliklerin bu şekilde olması ordunun sevk ve idaresinde büyük kolaylıklar sağlamıştır. Sasanilerde de Roma İmparatorluğu'nda olduğu gibi yönetime aristokratlar hâkimdir.

Sasani İmparatorluğu'ndaki danışma meclisi, Roma'daki konsüllerle benzerlik gösterse de Sasanilerin soya bağlı hanedan üyelerinin mecliste etkin olması, Roma'dan farklılık göstermiştir. Ayrıca Sasani İmparatorluğu'ndaki siyasi meşruiyet ve idari yapı, dinî bir karakter taşımaktadır. Moğol İmparatorluğu'nda kurultay adında bir danışma meclisi vardır. Bu kurultaydaki görevliler soylu oluşlarına göre değil liyakat esasına göre seçilmiştir.

SORULAR

1- Sasanilerde Tanrı Ahuramazda'nın yeryüzündeki temsilcisi olarak mutlak otoriteye sahip olan Şehinşahların ölümlerinden sonra ortaya çıkan iktidar kavgaları, merkezî otoritenin zayıf düşmesine yol açmıştır.

Buna göre, Sasanilerle ilgili olarak;

I. Kralların gücünün meşruiyet kaynağı tanrısaldır.

II. Veraset usulünde sorunlar yaşanmaktadır.

III. Şehinşahların gücü sınırlıdır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II
C) I ve II D) II ve III
E) I, II ve III

Cevap: C

2- Orta Çağ'da konar-göçer yaşamı benimseyen topluluklarda aşağıdakilerden hangisinin görülmesi beklenir?

A) Sınıf farklılığı ve köleliğin yayılması
B) Geniş aileler kurmaları
C) Çadır sanatının gelişmesi
D) Mimaride ileri gitmeleri
E) Özel mülkiyet anlayışının gelişmesi

Cevap: C

3- Orta Çağ'da konar-göçer toplulukların ordusu ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi doğru değildir?

A) Güçlü atlı süvarilerden oluşmuşlardır.
B) Ağır donanımlı silahlar kullanmışlardır.
C) Hareket kabiliyetleri yüksektir.
D) Kadınlar da gerektiğinde savaşa katılmıştır.
E) Dayanıklı, uyumlu ve sürekli askerlerdir.

Cevap: B